

БЮЛЕТИН

Решения на ЕСПЧ

по дела срещу

България

Брой 25
Януари – Март
2023 г.

Бюлетинът е разработен в рамките на предефиниран проект № 5 „Засилване на националния капацитет за ефективно изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека“ рег. № 93-00-77/04.03.2020 г, с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. по Програма “Правосъдие” .

Цялата отговорност за неговото съдържанието се носи от бенефициента и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на програмния оператор или на донора.

За донора

Целта на финансовият механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. (ФМ на ЕИП и НФМ) е намаляване на икономическите и социални различия и укрепване на двустранните отношения чрез партньорски проекти, обмен на опит и добри практики.

България е четвъртият най-голям получател на средства: 210,1 млн. евро.

Норвежкия финансов механизъм осигурява 95,1 млн. евро, предоставени от Норвегия.

Съставител:

Дирекция „Процесуално представителство на Република България пред Европейския съд по правата на човека”, Министерство на правосъдието

Контакти за кореспонденция:

Електронна поща: project5@justice.government.bg

Интернет страница: <http://humanrights.bg/>

ФБ страница на Програма „Правосъдие“: <https://www.facebook.com/MJNFM>

Съдържание¹

■ „Николаев и други срещу България“ жалби № 48806/11 и № 11138/12.....	5
■ „Шопов и други срещу България“ жалба № 38398/11 и 2 други	7
■ „Сабуни и други срещу България“ жалби № 25795/15 и № 59286/16	9
■ „Ляпчеви срещу България“ жалба № 75478/13 и № 30713/15	10
■ „Кънев и Ювелир ООД 90 срещу България“ жалба № 3410/18	11
■ „Илиев срещу България“ жалба № 53454/13	12
■ „Стефанова срещу България“ жалба № 39232/17	13
■ „Миладинова срещу България“ жалба № 31604/17	15
■ „Авенди ООД срещу България“ жалба № 48786/09	17
■ „Стоев срещу България“ жалба № 36820/12	18
■ „Митов и други срещу България“ жалба № 80857/17	20

¹ Решенията на камара по същество стават окончателни при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията:
а) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде отнесено до голямата камара; или
б) три месеца след датата на решението, ако не е поискано отнасяне на делото до голямата камара;
или
в) когато съставът на голямата камара отхвърли молбата за отнасяне, подадена съгласно член 43.

Решенията на комитет по същество при наличието на установена практика на Съда по разглеждания въпрос са окончателни (чл. 28 § 1 б) и § 2 от Конвенцията). Окончателни са и решенията по допустимост (чл. 28 § 1 а) и § 2 от Конвенцията).

■ Каталог на решенията

Член 5

Право на свобода и сигурност

1. [„Стефанова срещу България“, жалба № 39232/17](#)

Член 6

Право на справедлив съдебен процес

1. [„Миладинова срещу България“, жалба № 31604/17](#)
2. [„Стоев срещу България“, жалба № 36820/12](#), решение по допустимост

Член 10

Свобода на изразяването на мнение

1. [„Митов и други срещу България“, жалба № 80857/17](#), решение по допустимост

Член 41 Справедливо обезщетение

1. [„Авенди ООД срещу България“, жалба № 48786/09](#)

Член 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Защита на собствеността

1. [„Николаев и други срещу България“, жалби № 48806/11 и № 11138/12](#)
2. [„Шопов и други срещу България“, жалба № 38398/11 и 2 други](#)
3. [„Сабун и други срещу България“, жалби № 25795/15 и № 59286/16](#)
4. [„Ляпчеви срещу България“, жалба № 75478/13 и № 30713/15](#)
5. [„Кънев и Ювелир ООД 90 срещу България“, жалба № 3410/18](#), решение по допустимост
6. [„Илиев срещу България“, жалба № 53454/13](#), решение по допустимост

■ „Николаев и други срещу България“ жалби № 48806/11 и № 11138/12

Решение от 12.01.2023 г.²

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

Разгледаните по това дело жалби касаят отнемането на предполагаеми приходи от престъпление по реда на Закона за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност (Закона от 2005 г.). ЕСПЧ прилага принципите, установени във водещото дело „Тодоров и други срещу България“ и приема, че и по двете жалби е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 (защита на собствеността). Съдът посочва, че при постановяване на решението за отнемане на имуществото на жалбоподателите националните съдилища не са се опитали да обосноват причинно-следствена връзка между имуществото, чието отнемане се иска от седна страна, и престъпното поведение на жалбоподателите - от друга.

Фактите и оплакванията Делото е образувано по две жалби със сходен предмет – отнемане на предполагаеми приходи от престъпление. Поради това Съдът намира за целесъобразно да ги разгледа съвместно и да се произнесе с едно решение.

А. Жалба № 48806/11

Жалбата е подадена от две физически лица. През 2000 г. първият жалбоподател в съучастие с неизвестно лице извършили измама, като причинили щети в размер на 3 476 лева (1 778 евро). На 12 март 2001 г. Димитровградският районен съд одобрява споразумение между първия жалбоподател и прокуратурата. Жалбоподателят признава вина и е осъден условно на 3 месеца лишаване от свобода.

В производство по реда на Закона от 2005 г., от жалбоподателите са отнети два парцела с къщи в гр. Горна Оряховица, единият закупен от първия жалбоподател през 1990 г., а другият – през 1994 г. от първия жалбоподател и партньорката му за техния син - втория жалбоподател. И двата имота са били основно ремонтирани и подобрени след покупката. Според назначените от съда експертизи общата им стойност през 2007 г. след подобренията е 176 300 лева (приблизително 90 000 евро).

² <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222134>

Съдът намира, че предвид разпоредбата на чл. 4 от Закона от 2005 г. е можело да се предполага, че тези активи са придобити от престъпна дейност и доколкото не е установен законен произход, презумпцията не била оборена. Не било необходимо да се търси причинно-следствена връзка между предикатното престъпление и въпросните активи, тъй като предикатното престъпление е послужило само за започване на производството по отнемане. След края на производството двата имота са изнесени на публична продажба и са продадени от държавата на трети лица.

Б. Жалба № 11138/12

С решение на Пловдивския окръжен съд от 5 ноември 2003 г., влязло в сила на 24 януари 2007 г., бащата на жалбоподателя е осъден за сводничество, извършено в периода 1999-2003 г.

В производството за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност от жалбоподателя е отнет парцел с къща и стопански постройки; имотът е придобит през 2005 г. в замяна на апартамент, закупен за жалбоподателя от майка му през 2001 г. Според Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество стойността му е 57 135 лева (29 200 евро). Друго имущество (което не е предмет на жалбата до ЕСПЧ) е отнето от бащата на жалбоподателя.

Националният съд счита, че не било необходимо да се доказва причинно-следствена връзка между престъпната дейност и имуществото, подлежащо на конфискация. Достатъчно било че жалбоподателят (респективно неговият баща) не е оборил презумпцията по чл. 4 от Закона от 2005 г.

Правото Съдът прилага принципите, развити по водещото дело „Тодоров и други срещу България“ (№ 50705/11 и 6 други, 13 юли 2021 г.). В това решение Съдът установява някои потенциални недостатъци на Закона от 2005 г. и начина, по който той е бил прилаган, по-специално комбинирания ефект от широкия му обхват – по отношение на предикатните престъпления и по отношение на дългия период, за които се проверяват приходите и разходите на жалбоподателите; трудностите за последните да докажат какво съдилищата считат за „законен“ доход през такъв период, белязан освен това от инфлация и икономически промени; и презумпцията, че всяко имущество, за което не е доказано, че има „законен“ произход, е доход от престъпление. Позицията на Съда е, че макар тези потенциални недостатъци да не са достатъчни, за да бъде прието, че отнемане по Закона от 2005 г. е във всички случаи в противоречие с член 1 от Протокол № 1, то те със сигурност поставят значителна тежест върху жалбоподателите в производствата и могат да наклонят баланса в полза на държавата. Ето защо, като противовес и гаранция за правата на жалбоподателите, от решаващо значение е било националните съдилища да установят причинно-следствената връзка между имуществото, чието отнемане се иска от една страна, и престъпното поведение на жалбоподателите – от друга. Съдът би приел преценката на националните съдилища относно наличието на такава връзка, доколкото тя не е произволна или явно необоснована.

Съдът намира, че настоящите две жалби са сходни. По-

специално, при постановяване на решението за отнемане на имуществото на жалбоподателите националните съдилища не са се опитали да обосноват изискваната от Съда причинно-следствена връзка, като вместо това са възприели същия погрешен подход, който е критикуван от него по случаите, разгледани по делото „Тодоров и други срещу България“. Поради това приема, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 относно отнемане на предполагаеми приходи от престъпления.

ЕСПЧ посочва, че жалбоподателите не са поискали присъждане на обезщетение за имуществени вреди и се позовава на изводите си по *Тодоров и други*, че не би могъл да спекулира дали отнетото имущество действително е било придобито вследствие на престъпна дейност. В това отношение Съдът намира за релевантна възможността жалбоподателите да поискат възобновяване на националните производство. Съдът присъжда обезщетение за неимуществени вреди в еднакъв размер и по двете жалби – по 3000 евро, както и по 250 евро за разходи и разноски.

■ „Шопов и други срещу България“ жалба № 38398/11 и 2 други

Решение от 09.02.2023 г.³

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

Делото касае отнемането на предполагаеми приходи от престъпление по реда на Закона от 2005 г. Съдът установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 и в тези случаи, тъй като при постановяване на решенията за отнемане на имуществото на жалбоподателите националните съдилища не са се опитали да обосноват изискваната от Съда причинно-следствена връзка.

Фактите и оплакванията Делото е образувано по три жалби срещу България, които Съдът намира за целесъобразно да разгледа съвместно предвид сходния им предмет.

А. Жалба № 38398/11

С окончателно решение на Сливенския окръжен съд от 2.07.2007 г. първият жалбоподател е осъден за сводничество и принуда - престъпления, извършени между 2001 и 2005 г. В производство по реда на Закона от 2005 г. от жалбоподателите са отнети: половин апартамент, къща с парцел в гр. Сливен, закупени през 1999 г., земеделска земя, автомобил, парични суми, получени от продажбата

³ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222896>

на недвижими имоти, автомобили и парични средства в банкови сметки на първия жалбоподател. Националните съдилища посочват, че не било необходимо да се търси причинно-следствена връзка между предикатното престъпление и въпросните активи доколкото ответниците не са установили законния им произход.

Б. Жалба № 59983/12

Жалбата е подадена от две физически и две юридически лица.

С решение на Върховния касационен съд от 4.10.2006 г., първият жалбоподател е осъден за незаконно притежание на големи количества наркотици с цел продажба.

В производството за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност от жалбоподателите са отнети няколко апартамента и къщи в гр. Перник и гр. София, сгради с промишлено и търговско предназначение, парцели, няколко автомобила, дялове на първия жалбоподател в дружествата жалбоподатели, парични суми от продажбата на други недвижими имоти, автомобили и дялове в дружества. Националните съдилища се позовават на презумпцията по чл. 4 от Закона от 2005 г. и посочват, че недоказването на законния произход на активите, означава, че същите са облага от престъпна дейност.

В. Жалба № 16753/18

На 21.01.2009 г. Разградският окръжен съд одобрява споразумението, с което бившият съпруг на жалбоподателката се признава за виновен в трафик на наркотици, извършен през 2008 г. В производството за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност от жалбоподателката е отнет апартамент във Варна, закупен от нея и бившия ѝ съпруг през 2003 г. Националните съдилища посочват, че те не са доказали наличието на законни доходи за първоначалната вноска за апартамента, платена през 2003 г. и за погасяването на вноските в следващите години, поради което можело да се презюмира, че апартаментът е закупен със средствата от престъпната дейност на бившия съпруг на жалбоподателката.

Правото ЕСПЧ посочва, че трите жалби са сходни, тъй като при постановяване на решенията за отнемане на имуществото на жалбоподателите националните съдилища не са се опитали да обосноват изискваната от Съда причинно-следствена връзка, като вместо това са възприели същия погрешен подход, който е критикуван от него по случаите, разгледани по делото „Тодоров и други срещу България“. Поради това Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията.

Съдът отбелязва, че жалбоподателите не са поискали присъждане на обезщетение за имуществени вреди и се позовава на изводите си по *Тодоров и други*, че не би могъл да спекулира дали отнетото имущество действително е било придобито вследствие на престъпна дейност. В това отношение Съдът намира за релевантна възможността жалбоподателите да поискат възобновяване на националните производства. ЕСПЧ присъжда обезщетение за неимуществени в размер на по 3000 евро на всеки от жалбоподателите

– физически лица, както и по 2000 евро за разходи и разноси по първата и втората жалба.

■ „Сабун и други срещу България“ жалби № 25795/15 и № 59286/16

Решение от 02.03.2023 г.⁴

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

Съдът установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 отново по оплаквания, свързани с отнемането на предполагаеми приходи от престъпление по реда на Закона от 2005 г., приемайки, че не е обоснована причинно-следствена връзка с престъпното поведение на жалбоподателите.

Фактите и оплакванията

Жалба № 25795/15 е подадена от две физически лица (баща и неговата дъщеря) и едно дружество. Макар първоначално да е признат за виновен, през 2010 г. първият жалбоподател е оправдан за укриване на данъци. Междувременно, на 23.07.2009 г. Пазарджишкият окръжен съд одобрява споразумение, с което той се признава за виновен за изнудване, извършено през февруари 2009 г. В производството за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност са отнети няколко магазина, имоти и апартамент в гр. Пазарджик, дружествени дялове и суми, получени от продажбата на движимо и недвижимо имущество. От дружеството е отнет един имот в к. к. Слънчев бряг и частично построения в него хотел.

Б. Жалба № 59286/16

С присъда от 20.01.2001 г. на Районен съд - Петрич първият жалбоподател е признат за виновен за един случай на контрабанда на стоки, извършена през 1993 г. В производството за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност са отнети редица апартаменти, магазини и други недвижими имоти в гр. Перник, няколко автомобила и дружествени дялове на първия жалбоподател.

Правото

ЕСПЧ отхвърля аргументите на правителството, че в разглежданите случаи е установена причинно-следствена връзка между престъпната дейност и отнетото имущество. Съдът посочва, че „престъпното поведение“ и в двата казуса се изразява в еднократно извършена престъпна дейност, която не изглежда да е генерирала финансова облага. В първата жалба престъплението е извършено през 2009 г., а е проверявано

⁴ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223285>

финансовото състояние на жалбоподателите през 1993 г. – период, касаещ предишно наказателно преследване. Що се отнася до втория случай, в присъдата на жалбоподателя изрично е посочено, че той не е имал друго противоправно поведение. Поради това ЕСПЧ счита, че не са предоставени каквито и да са относими данни относно престъпното поведение, което би могло да генерира предполагаемите облаги от престъпление, както се изисква в *Тодоров и други*.

С оглед изложеното ЕСПЧ приема, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията. По отношение на претендираните имуществени вреди, Съдът прилага подхода по делото *Тодоров и други*, като посочва че не би могъл да спекулира дали отнетото имущество действително е било придобито вследствие на престъпна дейност. Съдът присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на по 3000 евро на всеки от жалбоподателите – физически лица, както и по 2000 евро за разходи и разноски.

■ „Ляпчеви срещу България“

жалба № 75478/13 и № 30713/15

Решение от 02.03.2023 г.⁵

10

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

ЕСПЧ установява нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 като приема, че представените от националните съдилища мотиви за обосноваването на причинно-следствена връзка между предполагаемото престъпно поведение на жалбоподателите и имуществото, чието отнемане е постановено по реда на Закона от 2005 г., са недостатъчни.

А. Жалба № 75478/13

Фактите и оплакванията Жалбата е подадена от две физически лица. През 2008 г. първият жалбоподател е осъден за това, че в периода между м. януари и м. април 2005 г. системно е предоставял помещения на различни лица за полови сношения в техния хотел. В производството за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност са отнети сграда, закупена през 2001 г. и преустроена в хотел между 2002 г. и 2004 г., три имота, придобити в периода 2001 - 2003 г. и два автомобила.

Б. Жалба № 30713/15

С окончателно решение на ВКС от 16.11.2019 г. жалбоподателят е осъден за вземане на подкуп в размер на 120 лв., за да осигури фалшив болничен лист. При определяне на наказанието съдът взема

⁵ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223278>

предвид, че това е еднократно деяние. В производството за отнемане на имущество, придобито от престъпна дейност е отнет апартамент в к. к. Слънчев бряг, придобит през 2005 г., оценен на 62 579 лв., както и 88 825 лв. от негови банкови сметки.

Правото ЕСПЧ посочва, че в първия случай националните съдилища постановяват отнемане на имущество, придобито преди първият жалбоподател да извърши предикатното престъпление, като се позовават единствено на несъответствието между „законните“ доходи и разходите на жалбоподателите и на факта, че срещу него се води и друго разследване. Във втория случай съдилищата се позовават единствено на характера на неуточнена „престъпна дейност“ на жалбоподателя.

ЕСПЧ намира, че представените от националните съдилища мотиви за обосноваването на причинно-следствена връзка между евентуалното престъпно поведение на жалбоподателите и имуществото, подлежащо на отнемане, са очевидно недостатъчни. С оглед изложеното Съдът постановява, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията и присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на по 3000 евро общо на двамата жалбоподатели по първата жалба, 3000 евро на жалбоподателя по втората жалба, както и по 2000 евро за разходи и разноски и по двете дела.

■ „Кънев и Ювелир ООД 90 срещу България“ жалба № 3410/18

Решение от 09.03.2023 г.⁶

Решение по допустимост

ЕСПЧ обявява за недопустимо оплакването по чл. 1 от Протокол № 1, свързано с отнемането на имущество по реда на Закона от 2005 г., тъй като приема, че националните съдилища са показали по разумен начин, че имуществото на жалбоподателите, чието отнемане е било постановено, се явява облага от престъпление.

Фактите и оплакванията Първият жалбоподател, г-н Васил Кънев, с присъда от 27.05.2010 г. е признат за виновен в контрабанда и ръководене на организирана престъпна група. Престъпленията са извършени в периода от м. октомври 2008 г. до м. март 2009 г. В производството по Закона от 2005 г., приключило с

⁶ Решението е обявено на 30.03.2023 г.
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-224097>

окончателно решение на ВКС от 4.08.2017 г., е постановено отнемане в полза на държавата на кораб, закупен през 2001 г. с банков кредит, погасен от него през 2007 г., както и неговите дружествени дялове в „Ювелир 90“ ЕООД. Националните съдилища са отхвърлили предявения иск по отношение на редица активи, за чието придобиване е установен законен източник на доход. По отношение на отнетото имущество, е посочено, че е налице разумно основание да се предполага, че са облаги от престъпление: неговата престъпна дейност би могла да генерира значителни финансови средства и е предполагала подготовка през продължителен период от време и между 2001 г. и 2009 г. жалбоподателят не е разполагал с достатъчно доходи, за да придобие въпросното имущество.

Правото Като прилага принципите, развити по водещото дело „Тодоров и други срещу България“, ЕСПЧ приема, че в настоящия случай националните съдилища са показали по разумен начин, че имуществото на жалбоподателите, чието отнемане е било постановено, се явява облага от престъпление. Те са взели предвид естеството на престъпленията, извършени от първия жалбоподател и техния потенциал да генерират облага, както и периодите на придобиване на спорните активи и моментът, в който първият жалбоподател е погасил получения по-рано банков кредит. Поради изложеното ЕСПЧ обявява жалбата за явно необоснована.

12

■ „Илиев срещу България“ жалба № 53454/13

Решение от 09.03.2023 г.⁷

Решение по допустимост

Съдът обявява за недопустимо оплакването по чл. 1 от Протокол № 1 във връзка с производство по реда на Закона от 2005 г., тъй като не се е стигнало до действително отнемане на имуществото, постановено от съда, поради което жалбоподателят не може да твърди, че е жертва на нарушение.

Фактите и оплакванията

Производството по Закона от 2005 г. приключва с окончателно решение на ВКС от 19.02.2013 г. Постановено е отнемане в полза на държавата на имот заедно с построената в него сграда, дружествени дялове на жалбоподателя и получената от него сума след продажбата на няколко автомобила.

⁷ Решението е обявено на 30.03.2023 г.
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-224101>

ЕСПЧ взема предвид представената от българската страна информация, че всъщност не са предприети никакви изпълнителни действия спрямо жалбоподателя. Имотът и сградата са продадени преди окончателното съдебно решение на публична продажба в изпълнително производство, образувано по искане на банката, в полза на която е била учредена ипотека. Въпросното дружество, от което са отнети дялове, не е имало имущество и не е развивало дейност. Присъдената сума също не е заплатена от жалбоподателя поради липса на достатъчно приходи и наличието на други задължения.

Правото

ЕСПЧ посочва, че не се е стигнало до действително отнемане на имущество от жалбоподателя в резултат на съдебното решение, поради което той не може да твърди, че е жертва на нарушение. С оглед изложеното ЕСПЧ приема, че жалбата е несъвместима *ratione personae* с разпоредбите на Конвенцията и я обявява за недопустима.

■ „Стефанова срещу България“ жалба № 39232/17

Решение от 31.01.2023 г.⁸

13

Нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията

Делото касае оплакване по член 5 § 5 от Конвенцията за това, че Върховният административен съд (ВАС) отхвърля предявения от жалбоподателката иск за обезщетение от незаконното ѝ задържане от полицията. ВАС отхвърля иска с мотива, че тя не е доказала в достатъчна степен наличието на психическо страдание. ЕСПЧ посочва, че в предишни дела срещу България е критикувал стандартът на доказване, изискван от националните съдилища по отношение на неимуществените вреди, произтекли от незаконно задържане. Съдът намира, че и в настоящия случай е приложен прекалено формалистичен подход, поради което установява нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателката е задържана от полицията на 24 юли 2014 г. и е освободена на следващия ден, след изтичане на двадесет и четири часа. На 18 септември 2014 г. Ямболският административен съд отменя заповедта като незаконосъобразна, отбелязвайки, че макар полицията да е

⁸ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222777>

подозирала жалбоподателката в извършването на престъпление, това не е било надлежно посочено в заповедта, нито пък полицията се е позовала на някакви фактически обстоятелства, които да обосноват такова подозрение.

Впоследствие жалбоподателката предявява иск за присъждане на обезщетение за претърпените неимуществени вреди. Административният съд уважава нейния иск, но с окончателно решение от 16 януари 2017 г. ВАС го отхвърля. Той приема, че жалбоподателката не е доказала, че е претърпяла вреди, като се позовава по-специално на показанията на полицейски служител, който я описва в момента на задържането ѝ като „видимо спокойна“ и „самоуверена“. ВАС отказва да вземе предвид свидетелските показания на адвокат, който се е срещнал с нея след освобождаването ѝ, като ги счита за пристрастни. Според адвоката жалбоподателката е била „възмутена“, „емоционална“ и „съкрушена“ от ареста.

Пред ЕСПЧ жалбоподателката повдига оплакване по чл. 5 § 5 от Конвенцията (право на свобода и сигурност, право на обезщетение).

Правото

ЕСПЧ отбелязва изводите на административния съд, че задържането на жалбоподателката е било незаконосъобразно, по-специално защото полицията не е посочила надлежно основанията за подозренията си, че тя е извършила престъпление. Мотивите на административния съд могат да бъдат разгледани като признание, че задържането е било в противоречие с вътрешното право, както и с член 5 § 1 (с) от Конвенцията. Следователно чл. 5 § 5 Конвенцията е приложим към случая на жалбоподателката.

Разглеждайки оплакването по същество Съдът посочва, че в предишни дела срещу България е критикувал стандартът на доказване, изискван от националните съдилища по отношение на неимуществените вреди, произтекли от незаконно задържане. Според Съда, по отношение на задържане в нарушение на чл. 5 § 1 от Конвенцията обикновено се презюмира (макар и презумпцията да може да бъде оборена), че причинява душевно страдание на лицето, не само по време на задържането, но и впоследствие. Подобно страдание, което не е задължително да достигне нивото на психологична травма или разстройство, или да предизвика външни прояви или симптоми, не подлежи непременно на установяване чрез доказателства, като свидетелските показания. Поради това автоматичен отказ за присъждане на обезщетение, само защото лицето не е представило доказателства е прекалено формалистичен подход в нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията.

ЕСПЧ счита, че настоящият случай касае точно такъв формалистичен подход, поради което приема, че е налице нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията. Съдът не присъжда на жалбоподателката обезщетение, тъй като тя не е предявила иск за справедливо обезщетение по чл. 41 от Конвенцията.

■ „Миладинова срещу България“ жалба № 31604/17

Решение от 07.02.2023 г.⁹

Нарушение на чл. чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото касае оплакване за нарушаване на правото на достъп до съд поради възобновяване на наказателното производство срещу жалбоподателката, докато междуременно тя вече е била предявила иск по реда на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ). ЕСПЧ посочва, че не може да спекулира с въпроса дали възобновяването на наказателното производство е разпоредено като „отмъщение“ или за да се предотврати успехът на гражданското производство. Съдът обаче отбелязва, че както и в предишното дело „Филева срещу България“, прокуратурата, която е била страна в гражданското производство, е могла да повлияе на неговия изход просто като възобнови наказателното производство срещу жалбоподателката. Това решение за възобновяване неизбежно е довело до прекратяване на гражданското производство в ущърб на жалбоподателката. Фактът, че тя е могла да предяви нов иск въз основа на оправдателната присъда, е ирелевантен.

Фактите и оплакванията

През 2012 г. срещу жалбоподателката, която работи като медицинска сестра в дом за възрастни хора с физически увреждания в гр. Кюстендил, е повдигнато обвинение от разследващ полицай. Предварителното разследване се отнася до кражба на движимо имущество, собственост на дома, на обща стойност 549 лв. След като двукратно наказателното производство бива прекратявано, макар вторият път постановлението да е отменено от съда, с постановление от 27.05.2014 г., районният прокурор отново прекратява наказателното производство срещу жалбоподателката. На 12.02.2015 г. след подаден сигнал от директора на областната полиция, окръжният прокурор разпорежда възобновяване на наказателното производство и изготвяне на обвинителен акт срещу жалбоподателката. На 26.04.2016 г. районният съд постановява оправдателна присъда.

Междуременно, на 28.08.2014 г., считайки, че наказателното производство срещу нея е приключило, жалбоподателката предявява иск за обезщетение срещу Районна прокуратура – Кюстендил и

⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222869>
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223947> – решението в превод на български език.

Министерство на вътрешните работи по реда на ЗОДОВ. С решение от 15.07.2015 г. Районен съд - Кюстендил отхвърля иска на жалбоподателката. На първо място той отбелязва, че Министерството на вътрешните работи не може да бъде държано отговорно. След това постановява, че тъй като срещу жалбоподателката има висящо наказателно производство, изискваните от закона условия за присъждане на обезщетение за вреди не са изпълнени. Окръжният съд потвърждава решението, а ВКС не допуска касационно обжалване.

Позовавайки се на чл. 6 § 1 от Конвенцията жалбоподателката се оплаква, че с възобновяването на наказателното производство срещу нея е било нарушено правото ѝ на достъп до съд.

Правото ЕСПЧ отбелязва, че постановлението за прекратяване на наказателното производство срещу жалбоподателката, въз основа на което тя е предявила иск за вреди по реда на ЗОДОВ, е можело да бъде отменено от прокурор от по-висок ранг в сроковете, предвидени в чл. 243, ал. 10 от НПК. Следователно трябва да се прецени дали възобновяването на наказателното производство при висящо гражданско производството по иска ѝ за вреди, е нарушило правото на жалбоподателката на достъп до съд и гаранциите за справедлив процес, наложени от член 6 § 1 от Конвенцията.

Съдът припомня изводите си по делото „Филева срещу България“, по което е установил нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията, тъй като при липсата на процесуални гаранции за възобновяване на наказателното производство, дискреционните правомощия на прокурора да възобнови наказателното производство са му дали възможност, докато прокуратурата е била ответник в гражданското производство за обезщетение, да повлияе на обхвата и резултата на последното.

Същевременно, в настоящия случай за разлика от обстоятелствата по делото *Филева*, в резултат на законодателни промени в НПК, възможността по-горестоящият прокурор да разпорежи възобновяване на наказателното производство е ограничена във времето до една или две години в зависимост от тежестта на престъплението. Освен това националното законодателство предвижда петгодишен давностен срок по отношение на деликтната отговорност на държавата, който е достатъчно дълъг. Според Съда обаче този режим запазва в „изключителни случаи“ правомощието на прокурора да отмени незабавно решението за прекратяване на наказателното производство, без да посочва точни критерии. Тези констатации на Съда не възпрепятстват държавата ответник да провежда наказателната си политика и по-конкретно горестоящият прокурор да разпорежда възобновяване на наказателното производство, включително в случаите, когато вече е предявен иск за обезщетение, ако прокурорът изложи конкретни и валидно обосновани мотиви с цел предотвратяване на евентуални злоупотреби при такива обстоятелства.

Съдът обаче не е призован да се произнесе по съответствието *in abstracto* на този режим с изискванията на член 6 от Конвенцията, а да анализира обстоятелствата по настоящото дело. ЕСПЧ посочва че не

може да спекулира с въпроса дали възобновяването на наказателното производство е разпоредено като „отмъщение“ за предявения от жалбоподателката иск за обезщетение или за да бъде осуетен гражданският иск. Той обаче отбелязва, че както и в делото *Филева*, прокуратурата, която е била страна в гражданското производство, е могла да повлияе на неговия изход просто като възобнови наказателното производство срещу жалбоподателката. Това решение за възобновяване неизбежно е довело до прекратяване на гражданското производство в ущърб на жалбоподателката. Фактът, че жалбоподателката е могла да предяви нов иск въз основа на оправдателната присъда, Съдът намира за ирелевантен в случая.

С шест срещу един гласа, Съдът приема, че е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията и присъжда на жалбоподателката обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3600 евро, 7,50 евро за имуществени вреди и 2500 евро за разходи и разноски.

■ „Авенди ООД срещу България“ жалба № 48786/09

Решение от 14.02.2023 г.¹⁰

17

Решение за определяне на справедливо обезщетение

Фактите С основното решение по делото от 4.06.2020 г.¹¹ ЕСПЧ установява нарушение на правата на дружеството жалбоподател по чл. 1 от Протокол № 1 от Конвенцията поради забавеното връщане на стоки (53 857 бутилки с алкохолни напитки от различни видове, сред които 26 748 бутилки крем ликьор „Бейлис“), задържани в административно-наказателно производство. Съдът приема, че не е имало правно основание за задържането на стоките след като на 7.12.2005 г. е постановено решение, с което се разпорежда тяхното връщане. Независимо от посоченото съдебно решение, стоките са върнати на дружеството на 28 и 30.03.2007 г.

Правото С настоящето решение Съдът разглежда искането на дружеството по чл. 41 от Конвенцията за присъждане на справедливото обезщетение, след предоставената на страните възможност да представят допълнителни становища.

На първо място Съдът обсъжда претенцията относно покупната цена на напитките, които са върнати на дружеството след изтичане на срока на трайност – 26,753 бутилки „Бейлис“. Съдът посочва, че държавата следва да обезщети дружеството за претърпените вреди от

¹⁰ <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-223014>

¹¹ Резюме на основното решение по делото е включено в бр. 16 на бюлетина – <https://mjs.bg/home/index/e97dc9ba-cad8-4284-bb1f-18890669a450>

момента, в който задържането е станало незаконно, а именно м. декември 2005 г., и счита, че вредата представлява покупната цена на бутилките, която въз основа на данъчните фактури е 458 419 лева, включително 18 736 лева акциз. ЕСПЧ взема предвид аргумента на българската страна, че в такива случаи е налице специална процедура за твърдяното унищожаване на напитките, за което дружеството жалбоподател не е представило никакви доказателства, както и процедура за възстановяване на платения акциз. Също така взема предвид и възражението, че дружеството е могло да поиска от прокуратурата да продаде стоките преди изтичането на срока на трайност, както и да извлече поне някаква компенсация от обратна продажба, преработване на напитките или рециклирането на бутилките. Поради това Съдът, отсъждайки на база предходни свои решения, определя обезщетение в размер на 115 000 евро.

На следващо място дружеството претендира пропуснати ползи в размер на 185 520 лева или поне 134 527.70 лева поради невъзможността да реализира печалба от продажбата на посочените напитки в периода на задържането им от властите. Съдът намира претендиращият размер за прекомерен и определя обезщетение в размер на 35 000 евро.

На трето място Съдът разглежда претенцията за присъждане на лихва за незаконното задържане на всички напитки и намира за уместно да присъди сумата от 15 000 евро. ЕСПЧ отхвърля искането за присъждане на лихва поради твърдяната липса на средства за защита на национално ниво, тъй като в основното си решение е приел, че не е необходимо да разглежда отделно оплакването по чл. 13 от Конвенцията.

В обобщение, Съдът присъжда на дружеството общо 165 000 евро като обезщетение за претърпените имуществени вреди.

■ „Стоев срещу България“ жалба № 36820/12

Решение от 07.02.2023 г.¹²

Решение по допустимост

Жалбата касае оплаквания по чл. 6 и чл. 8 от Конвенцията във връзка с дисциплинарното отстраняване на жалбоподателя от длъжността съдия на основание, че в предходното си качество на член на Висшия съдебен съвет (ВСС) с действията си е уронил престижа на съдебната власт. Позовавайки се на изводите си по предишни сходни дела, Съдът обявява оплакването по чл. 6 от Конвенцията

¹² Решението е обявено на 2 март 2023 г.
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223473>

за явно необосновано, тъй като жалбоподателят се е възползвал от съдебен контрол с достатъчно широк обхват пред Върховния административен съд (ВАС). ЕСПЧ обявява за явно необосновано и оплакването по чл. 8 от Конвенцията, приемайки, че жалбоподателят е имал на разположение подходящи процесуални гаранции и че с оглед свободата на преценка, предоставена на националните власти, дисциплинарното наказание, което му е наложено, е обосновано от релевантни и достатъчно мотиви и е пропорционално на допуснатото нарушение.

**Фактите и
оплакванията**

Срещу жалбоподателя е образувано дисциплинарно производство след разкритията през м. октомври 2009 г. относно съмнения за оказване на влияние във ВСС от г-н К. Г. (Красьо Черния) във връзка с процедурата за повишаването на магистрати (контекстът на този случай е описан подробно по делото *Иванов срещу България* (жалба № 36946, решение по допустимост, 8 март 2022 г.).

След образуването на дисциплинарно производство срещу жалбоподателя на 22.04.2010 г., на 6.07.2010 г. дисциплинарната комисия на ВСС предлага отстраняването му от длъжност, посочвайки, че той е поддържал контакти с г-н К. Г. На 9.07.2010 г. ВСС приема предложението. Върховният административен съд (ВАС) отхвърля подадената от г-н Стоев жалба. На 27.02.2022 г. е отхвърлена и касационната му жалба.

Позовавайки се на чл. 6 и чл. 8 от Конвенцията жалбоподателят се оплаква относно съответствието на производството с изискванията за справедлив процес и съвместимостта на наказанието с правото на зачитане на личния му живот.

Правото

ЕСПЧ се позовава на изводите си по делото *Донев срещу България* (жалба № 72437/11, 26.10.2021), в което приема, че каквито и недостатъци да твърди г-н Донев в процедурата пред ВСС, те не биха могли да доведат до нарушение на чл. 6 от Конвенцията, ако впоследствие той се е възползвал от съдебен контрол с достатъчно широк обхват пред ВАС. Като обсъжда компетентността на ВАС и неговите правомощия, ЕСПЧ намира, че производството отговаря на изискванията на чл. 6 от Конвенцията. По отношение на твърдяната липса на независимост и безпристрастност на съдиите, ЕСПЧ разглежда гаранциите в националното законодателство и приема, че опасенията на жалбоподателя в това отношение не са обективно обосновани. Същият подход Съдът прилага и по делото *„Иванов срещу България“*. Вземайки предвид сходството на оплакванията в настоящия случай, ЕСПЧ счита, че няма причина да достигне до различен извод и обявява оплакването по чл. 6 от Конвенцията за явно необосновано.

Разглеждайки оплакването по чл. 8 от Конвенцията, ЕСПЧ приема, че намесата в правата на жалбоподателя е в съответствие със

закона, който е бил достатъчно предвидим. Съдът се съгласява с аргумента на българската страна, че намесата преследва легитимна цел, а именно – гарантиране интегритета на съдебната власт и запазване на общественото доверие в съдебните институции. Намесата също така е била пропорционална на преследваната цел, като се има предвид, че жалбоподателят е отстранен от длъжност на основание контактите му с г-н К. Г. в контекста на широко отразения в обществото случай на съмнение относно оказвано влияние на съдебната власт. Случаят на жалбоподателя е разгледан индивидуално като са установени редица телефонни обаждания между него и г-н К. Г. по време, когато са били в ход конкурси за повишаване в длъжност. Наложено дисциплинарно наказание е обосновано със сериозността на дисциплинарното нарушение. Жалбоподателят се е ползвал от адвокатско съдействие и е имал възможност да изложи защитните си аргументи както пред ВСС, така и пред ВАС в рамките на двуинстанционно съдебно производство. ВАС е разгледал неговите оплаквания и е постановил мотивирани решения.

С оглед изложеното ЕСПЧ намира, че жалбоподателят е имал на разположение подходящи процесуални гаранции и че с оглед свободата на преценка, предоставена на националните власти по такива въпроси, дисциплинарното наказание, което му е наложено, е обосновано от релевантни и достатъчно мотиви и е пропорционално на допуснатото нарушение. Следователно оплакването по чл. 8 от Конвенцията също е явно необосновано.

■ „Митов и други срещу България“ жалба № 80857/17

Решение от 28.02.2023 г.¹³

Решение по допустимост

*Жалбата е подадена от осем журналисти, които повдигат оплаквания по чл. 10 от Конвенцията във връзка с вътрешни правила за редакция на личните данни в документите, които се публикуват на интернет страницата на ВАС, както и относно въведеното в чл. 64 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) изключение от правилото за незабавно публикуване на съдебните актове. ЕСПЧ приема, че чл. 10 от Конвенцията не е приложим и оплакванията следва да бъдат отхвърлени като несъвместими *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията.*

¹³ Решението е обявено на 23.03.2023 г.
<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223828>

Фактите и оплакванията

Жалбоподателите са осем журналисти от различни български медии, специализирани в отразяването на въпроси, свързани със съдебната система (Борис Митов, Росен Босев, Елена Енчева, Лора Филева, Красен Николов, Доротей Николова, Ралица Петрова и Генка Шекерова), и едно сдружение със седалище във Варна, чиято дейност е насочена към „оптимизиране на работата на съдебната система и администрацията“ и „защита на човешките и гражданските права“

Те повдигат оплаквания по чл. 10 от Конвенцията (свобода на изразяването на мнение, по-конкретно получаването и разпространяването на информация):

- на първо място във връзка с издадените от председателя на ВАС през 2016 г. Вътрешни правила за редакция на личните данни в документите, които се публикуват на интернет страницата на ВАС;

- и на второ място във връзка с приетото през 2017 г. изменение на чл. 64 от ЗСВ, с което е предвидено изключение от правилото за незабавно публикуване на съдебните актове по отношение на присъдите, с които подсъдимият е осъден да изтърпи съответно наказание по наказателни дела и решенията, с които присъдите са влезли в сила.

Правото

ЕСПЧ припомня, че чл. 10 от Конвенцията по същество не предоставя право на достъп до информация, съхранявана от властите, нито ги задължава да предоставят такава информация. Такова право или задължение обаче може да възникне, ако разкриването на информацията е било разпоредено от съд – какъвто не е настоящият случай, или ако достъпът до информацията е от съществено значение за упражняването на правото на свобода на изразяване на лицето, което иска да я получи. Критериите за определяне на тази хипотеза са: (а) целта на искането за информация; (б) естеството на търсената информация; (в) конкретната роля на лицето, търсещо информация, в „получаването и предаването“ на информацията на обществеността; и (г) дали информацията е готова и налична. Тези критерии по принцип са кумулативни и трябва да се оценяват в светлината на конкретните обстоятелства по всяко дело.

Съдът посочва, че настоящият случай не касае конкретни обстоятелства на базата, на които да приложи тези критерии. Оплакването не се отнася до конкретна информация или дори до определена категория информация, съхранявана от властите. Жалбоподателите се оплакват от невъзможността да достъпят в интернет всички сканирани материали по делата в базата данни на ВАС и анонимизираната част от всички съдебни актове. Някои от тези документи и информация биха могли да са от обществено значение, а други не, и няма как да се направи такава преценка абстрактно. Въпросът дали чл. 10 от Конвенцията изисква държавен орган да разкрие информация е различен от това каква форма на публичност на съдебните решения би задоволила изискванията на второто изречение на чл. 6 § 1 от Конвенцията. Съдът също така посочва, че неговата роля

не е да прави абстрактна преценка на националното законодателство, а да определи дали начинът, по който то е приложено спрямо жалбоподателя, е било в нарушение на Конвенцията. Следователно неговата роля не е да се произнася как национален съд трябва да предоставя достъп да документите по делата и да анонимизира съдебните актове, които публикува в интернет. С оглед изложеното Съдът приема, както е възразила и българската страна, че чл. 10 от Конвенцията не е приложим и оплакването следва да бъде отхвърлено като несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията.

С аналогични мотиви ЕСПЧ отхвърля и оплакването относно правилото за отложено публикуване на съдебните актове по наказателни дела, посочени в чл. 64 от ЗСВ.